

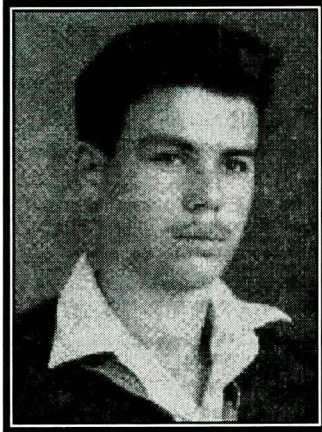

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

רב טוראי מאיר שנוור ז"ל

בן הינדה ונתן
נולד בכפר עציון
בתאריך א' בחשוון תש"ה, 16/10/1944
התגורר בבארות יצחק
התגייס ביוני 1962
שרת בחטיבת הצנחנים
נפל במלחמת ששת הימים, בירושלים
בתאריך כ"ז באייר תשכ"ז, 6/6/1967
נקבר בהר הרצל

אזור: ד חלקה: 3 שורה: 7 קבר: 5

בן 22 בנפלו

קורות חיים

בנם-בכורם של נתן והינדה, מראשוני חברי כפר-עציון. נולד אור לראש חודש מרחשון תש"ה (16.10.1944) בכפר-עציון. הימים ימי אימים היו, ימי השואה באירופה, וההורים מפליטי-המלחמה חיפשו שם לבנם ובחרו במאיר, כי השם קיפל בראשי-תיבותיו את שמות הוריהם-הם שניספו בשואה. את שלוש שנות-חייו הראשונות עשה בכפר עציון; אך בבוא חורף שנת תש"ח, כאשר הוטל המצור על גוש עציון במלחמת-הקוממיות, הועבר ירושלימה עם שאר הילדים. אבל הגורל התאכזר לגוש עציון, ה"גוש" הוכרע ערב יום הכרזת המדינה ומגיני הכפר, רובם ככולם, נפלו בקרב. מאז עברו על מאיר נדודים רבים שהשאירו את רישומם על התפתחותו. נטייתו לעמל-כפיים ולמכונאות בלטה במאיר עוד בילדותו ובסיימו את לימודיו בבית-ספר יסודי בחיפה המשיך ללמוד ב"ישיבה" מקצועית-תיכונית בכפר סיטרין על-יד עתלית. באותה תקופה התבלט בו כושר המנהיגות והצטיינותו במקצועות הטכניים, אף-על-פי שהיה בו היצר לעשות מעשי-קונדס ותעלולים אשר חיבבוהו על חבריו - וגם מוריו ומחנכיו העריכוהו על פיקחותו וכנותו. הוא היה שקט מטבעו ואהב את עבודת-הכפיים בכל לבו ונפשו. את לימודיו סיים כבעל מקצוע מעולה במסגרות ובמכונאות-רכב ואחרי ביקורו בנגב הרחוק חזר מוקסם

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

ומאוהב במרחבי-המדבר עד כדי כך שאמר בלבו לחזור למקום באחד הימים ולקבוע את ישיבתו שם למשך כל ימי-חיינו. היה עורך טיולים רבים במרחבי-הארץ. חבר וידיד טוב היה, אהב את הזולת ובפשטות כנה פעל תמיד כחבר לעזרת רעהו. ביוני 1962 גויס לצה"ל ואנשי לשכת-הגיוס לא ידעו דבר על מחלת-הקצרת שלו, שבגללה פחד מאיר שלא יורשה לו לצנוח. מאיר הצטרף לנח"ל מוצנח, יחד עם כמה מחבריו מכפר-עציון, עבר את אימוני-הצניחה וקיבל את כנפי-הצנחן. בזמן שירותו הסדיר נמנה בין העולים הראשונים בהיאחזות במעלה-הגלבוע. תקופה זו היה מזכיר תמיד כאחת היפות בשנות חייו הקצרים. במשך ששה שבועות עמד מאיר על משמרתו. הוא גמר את שירותו הסדיר ועם שחרורו מן הצבא התיישב בקבוצת בארות-יצחק, בה היה אחראי על משק-המכונות; הוא התחבב על הכל - ובייחוד על הילדים, אשר כלפיהם היתה לו "חולשה" מיוחדת. בעיני חבריו הרבים הוא זכור כבעל תושייה בלתי-רגילה בכל תפקיד צנוע, שתקן וחיוכו המגלה את טוב-לבו נסוך על פניו תמיד. כאמור, נמנה מאיר על בוני כפר-עציון והקשר ביניהם לא נפסק. במשך כל השנים בקייטנות המשותפות ובכינוסים חלם עמם יחד על שחרור הר-עציון וראה את עצמו כאחד מבוניו לעתיד. ואכן חלום זה נתגשם, הבנים קיימו את נדרם ושבו אך מאיר לא זכה לכך. עם פרוץ מלחמת ששת הימים היה בין אנשי-גדודו ובליל היום השני לקרבות, הוא כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967), יצא מאיר להתקיף את בית-הספר לשוטרים בגבעת התחמושת בירושלים הבירה בקרב פנים אל פנים בתוך התעלות. ניתנה הפקודה להסתערות על הגבעה; הוא זינק החוצה ונפצע מצרור - ובשעה שהובילוהו לבית-החולים "הדסה" יצאה נשמתו. הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. ב"שלושים" לנפלו של מאיר ושל חברו יצא "ידיעון", עלון של בארות-יצחק המוקדש לזכרם. "במעלות גיבורים", בעריכת ישראל ארליך, הובאו דברים עליו. בספר "מארות גברו" של מפקדת הצנחנים הוקדש עמוד לתולדותיו ולתיאור קרבו האחרון.

נאיר שנוור

מִכְפָּר־עֲצִיּוֹן עַד יְרוּשָׁלַיִם

זוכרים אתם את הימים שקדמו ליום הכרות המדינה ב'ה' אייר תש"ח? מן הדמויות הזכורות לי מאותם ימים חמורים של מצור, כאשר כל נקודה ביישוב היהודי בארץ מכותרת היתה בטבעת אויבים ערביים, זכורה לי דמותו של נתן שנוור, איש כפר-עציון. מזכיר-חוץ היה אז נתן שנוור או גזבר, שדרכם של אלו לסוב בעיר, בין מוסדות, ולהסדיר עניניו המשקיים והכספיים של משקם. ואני זוכר את נתן שנוור באותם ימים-של-אימה — הימים שקדמו להכרזה על הקמת המדינה, הימים שקדמו לנפילתו של כפר-עציון, של גוש-עציון. הגוש כבר מכותר היה ומנותק מאז י"ז בכסלו, הוא כ"ט בנובמבר 1947, לאחר החלטת עצרת אר"ם בדבר הקמת מדינה יהודית בארץ, ולכפר-עציון אפשר היה להגיע בשיירה משוריינת בלבד. היה זה כבר לאחר ההתקפה על השיירה של חנוכה

תש"ח, שבה נהרגו עשרה חברים, גם לאחר נפילתם של בודדים בתוך הגוש, גם לאחר התקפות על שיירות נוספות — וקרבות נוספים וגם לאחר נפילתם של ל"ה חברי ה"הגנה", בהרי חברון בחושם לעזרת גוש-עציון, בתחילת שבט של אותה שנה. והגוש היה במצור: את הנשים הנשואות ואת ילדיהן הרכים כבר פינו משם ושיכנו במנזר רטיסבון שבירושלים — ובחוצות תל-אביב הסתובב נתן שנו, כארי בסוגר. הוא תבע להחזירו לכפר-עציון, ולא היתה אפשרות; הוא רצה לבקר את אשתו ובנו הקט שישבו בירושלים, וגם זו מנותקת היתה. ואשתו של נתן שנו, הינדה, בחודש הריונה האחרון היתה, ובנו הבכור מאיר כבן שלוש שנים היה, מילדי כפר-עציון — ובחוצות תל-אביב סובב נתן שנו, מתדפק על דלתות אנשי הבטחון, רוצה לשוב לקנו, לכפר-עציון, להיות עם הלוחמים והמגינים — והדרך סגורה.

ואז באה בשורת האימים. כפר-עציון נפל. גוש עציון כולו נפל. שם נפלו כל חבריו של נתן שנו, נציגם ליד המוסדות השונים, שם גם נפל אחיו אברהם שנו — שם אבדו כל חלומותיו, כל מאווייו, הכל.

משקטו הרוחות — נראתה המדינה. הכל צהלו לה. אך בין המועטים שלא ידעו את נפשם היו שרידי כפר-עציון: הבודדים ששהו אותם ימים בעיר, הבודדים ששבו משבי הלגיון בעבר-הירדן. הצער רב היה על השמחה. כל אחד מן השרידים ביטא צערו בדרכו, על-פי תכונותיו והגיגילבו. את נתן שנו פגשנו אותם ימים — וקולו, שכל הימים נמוך היה ושקט — שקט עוד יותר, כמעט ולא נשמע. לא דיבור — לחישה. ומאז, זה כעשרים שנה לא גבה קולו. כאשר בא אתה עמו בדברים, חייב אתה להתאמץ כדי לשמוע את דבריו. הברה, בת-קול, לחישה, ויותר מהם: שתיקה. והוא שאמר: שתיקה — הגדול שבקולות.

השבוע פגשנו את נתן שנו באבלו, בנפול מאיר, בנו בכורו. אותו ארי בסוגר בימי נפול כפר-עציון — כמו שחה לעפר נפשו. כן, מאיר שנו, בנם של נתן והינדה, ילד מילדי כפר-עציון נפל בעת

הקרב על שחרור ירושלים. ישבנו לשוחח עם האב השכול. „אין אדם עשוי שסותמים לו אורו בפניו — ושותק“. אך קודם שפתחנו בשיחה — נתנו עינינו במכתבים, ברשימות, בתמונות. בין כל אלה מצאנו את דבריהם של נתן והינדה שנו, שכתבו אודות מאיר בנם, ביום השבעה לנפלו על הררי ירושלים, כותב האב וחותרת האם:

„על משכבי בלילות התפלתי בלבי: אל-נא בני, אל-נא תנחילני את הכבוד הגדול! אל-נא תעטרני באות הגבורה! פחדתי, בני, שהפעם לא תשמע בקולי; רעדתי פן יגבר עליך קול אדיר וחזק, שנגדו לא תוכל עמוד —

צנוע היית ונחבא אל הכלים, ואכן נמצאת ראוי לעלות במעלות הגבורה העליונה ולתת את כל אשר לך — על כיבוש הרי-הבית. ודאי עשית זאת באותה הפשטות, כפי שנהגת לחרוש את שדות קבוצתך או לצנוח ממטוסך.

אומרים לי: גבור וקדוש אתה, בני! נדמה לי כאילו חיוך קל עולה בקצות שפתך, החיוך האופייני שלך — מלא טוב-לב וקורטוב של זלזול...

קדוש? גבור? — ובכל-זאת קדוש אתה, בני! אוי לי שזכיתי לך. קמא כבד הטלת עלי, בני. — עורגי אלוקי לעמוד בנסיון!

הפגישות האחרונות עם מאיר? כן, האב שומר אותן עמוק בלבבו. מקיבוצו בארות-יצחק בא מאיר להסב בסדר-פסח בבית הוריו שבחיפה. בשעות החג עוד סיפר על חייו בבארות-יצחק ועל הסובב אותו. אך משהאיר יום ראשון של חול-המועד מיהר לשוב למשקו. והפגישה האחרונה היתה ביום-הזכרון שקודם ליום-העצמאות: מדי שנה בשנה מתאספים שרידי גוש-עציון ליד קבר-האחים הגדול שבמרומי הרי-הרצל בירושלים. גם נתן והינדה שנו היו שם, גם אהרן בנם הקטן בא עמם, גם יונה בתם המגוייסת בנח"ל באה — וגם מאיר בא מבארות-יצחק. זו היתה הפגישה האחרונה: הפגישה ליד קבר-האחים של קדושי כפר-עציון.

בן עשרים-ושלוש היה מאיר שנור בנפלו בקרב על „אחד ההרים” סמוך להר-המוריה, הוא הר-הבית שבירושלים. מאין נטל בחור זה, וחבריו עמו, את הכוחות העילאיים לאותם קרבות על שחרור ירושלים? האב, נתן שנור, אינו מרבה בשיחה. הוא משחזר בפנינו את חיו הקצרים של בנו — בשקט האופייני לו, בפשטות, בקטעי-דברים. האם חינך אותו אביו לגבורה, האם חינכה אותו לכך קבוצתו, חבריו? סיפורו של נתן שנור אודות חיי בנו וחינוכו הם פסיפס של מעשים ומקרים, בתיספר ומוסדות-חינוך, צה”ל וקיבוץ. ואולי? אולי נשמע מאותם דברים הד מימיו הראשונים של נתן שנור בארץ, כאשר הוא וחבריו שבנו את כפר-עציון ישבו עדיין על הגבעה ליד כפר-פינס שבשומרון, זו „קבוצת אברהם”, על שמו של מרן רבי אברהם-יצחק

הכהן קוק, זצ”ל — שתמונתו עיטרה את חדר-האוכל של הקבוצה, ותחתה הכתובת מדברי מרן הרב זצ”ל, שאמרה: „והרשעה נכנעת — והצדק מתעלה — ולב האומה מתחיל לדפוק בעוז חיי ירושלים”. בת-קול בדברים, בת-קול במעשים, בת-קול של נפילת בן כפר-עציון על הררי ירושלים. כבן שלוש שנים היה מאיר שנור כאשר נשאתהו אמו אל האוטובוס המשווין שעזב את כפר-עציון, ופינה את הנשים והילדים. מבטים אחרונים על בתי הגוש הנצור, על הרי חברון, חלפו על פני בית-לחם העויינת, נשאו תפילה בלב בחלפם על פני קבר-רחל — ואולי שמעו גם „נהיבכי תמרורים, רחל מבכה על בניה” ובעוד שעה קלה הגיעו לירושלים. גם כאן היה הכל במצור. המכונית נעצרה ליד חומת מנזר אפל, מנזר „רטיסבון”, שפונה מתושביו הרגילים. כאן שוכנו האמהות, כאן בחצר החלו משחקים הילדים. לא עברו ימים מרובים — ומשחקם של מאיר וחבריו הזאטוטים נפסק: האמהות פרצו בבכי יגונן. הגיעה הידיעה: כפר-עציון נפל, גוש-עציון נכבש ונחרב. עוד היתה צפיה וכליון-עינים: אולי נפלו בשבי, אך גם ימים אלה לא ארכו. כאשר הובאה רשימת השמות של המצויים בשבי ירדן, ראו את שברם הגדול. בן שלוש היה מאיר שנור כאשר החל מבין שאותם דחים וזדודות טובים שוב אינם. זאז החל לראשונה מבין מה זה המות. ואבא של מאיר? — הוא שהה בתל-אביב, ולא יכול היה ללסף ראשו; לאחר חודש ימים גם אבא נעלמה לימים מספר, ולמאיר הוגד: נולדה לך אחות, יונה.

הרוחות שקטו. שרידי כפר-עציון הועברו לבתים הפנויים בגבעת-עליה שביפו. כאן החל מאיר את למודיו בבית הספר הממלכתי-דתי שבבת-ים הסמוכה, אם כי המשפחה כבר מאוחדת היתה: האב, האם, הבן והבת — בכל זאת השפיעה הסביבה הרבה על מאיר. כל הטובב אותו עדיין עמד בכאב השכול של כפר-עציון. כל חבריו הילדים — יתומים היו מאב. והמצב החל נותן אותותיו בנפשו של מאיר הקטן: חוסר שלווה, התמרדות.

דמשפחה עברה לחיפה, לנוה-שאנן. כאן עבר מאיר משבר נוסף — חוסר השלוה שלו גבר, מחויב היה לעבור מבית-הספר למשנהו, וגם בבית-ספר „נצח ישראל” ואחר כך בבית-ספר „יבנה” שבחיפה, לא

מאיר — בכפר-עציון

מצא מנוחה. מתרחק היה מחבריו, מתבודד, מוצא ענין במכונות ובגלגלים — ומתמרד בכל מוסכם. קשייה ההסתגלות שלו גברו, אך בסיימו את בית-הספר בחיפה — לא חפץ להמשיך בלימודים עיוניים גרידא: הגלגלים נעו בנפשו, והוא חיבב אותם גם במציאות.

אומר לנו האב:

— ילדות קשה היתה לו למאיר'קה שלנו. החיים לא פינקוהו. בריאותו היתה רופפת. בגיל שלוש טולטל עם פינוי ילדי כפר-עציון מהגוש הנצור, — ובטרם יספיק להקלט במקום אחד — עבר לסביבה אחרת. הרבה סבלינפשי גרם לו הדבר. הליכה בתלם לא אהב. פעמים רבות לא הבינו לרוחו. חטאנו לו — ולאחר זמן הצטערנו. אולי הרגיש בכך, ואולי לא. את אישיותו החל לעצב לאחר סיום בית-הספר היסודי, כאשר החל ללמוד בישיבה המקצועית ב"כפר סיטרין". בשמחה עקבנו אחריו, בראותנו שהוא מתחיל בכוחות עצמו ובדרכים שלו — לפלס לו את דרכו בחיים. מפעם לפעם שמענו מפי זולתו שהנה מתחיל מאיר להתבלט בכיתתו, רוכש לו חברים וידידים — וכבר שמעתי מפי הר"מ הרב מאיר גרוזמן, שמאיר'קה הופך יציב באורח-חיוו ודבריו, שכה רחוק ממנו עד אותם ימים. כאן הוא מצא את עצמו, החל בונה את אישיותו — מפנה לטובה חל בו, וזכינו לראותו בכך.

מובן שכל אלה לא באו ביום אחד. גם כאן היה מאיר מתגלה לפעמים, כבועט במוסכם. והכל סבב את הגלגלים, מכוניות, טראקטור. עם שהוא הניע פעמים את הגלגלים שלא בנטילת רשות, הרי לאחר זמן מצאו בכך תועלת. מאיר'קה היה לאחד התלמידים הבולטים והטובים. נתן שגור, האב, מוסיף ומספר — בלחש, כדרכו. רק עיניו מתעמקות ונותנות ברק. הוא מוציא תיק תעודות ומכתבים, אותם מצא בחדרו שבמשק. הנה תעודותיו הצבאיות של מאיר שגור, ומספרו האישי 481540. הנה תעודות הצנחן, מפקד כיתת נח"ל, בגדוד חי"ר מוצנח, מחודש נובמבר 1963. הנה אשורים על צניחות יום ולילה בקורס הצנחנים שעבר, ובתוך התעודות — הנה התפילה המודפסת, תפילה הצנחן. מוסיף האב ומספר:

— קבוצת חבריו של מאיר ב"כפר סיטרין" נתפורה. מאיר חיפש לו חברים זולתם, הוא מצא את ידידיו מאו: ילידי כפר-עציון, בני גילו. עמם התגייס לנח"ל, עמם שירת כגרעין נח"ל במשק בארות-יצחק, בשבתו כאן, בבארות-יצחק — מצא את עצמו בשניה.

אותה תקופה חלה אחיו הקטן, וארבה סכנה לחייו. מאיר'קה מכונס היה בתוך עצמו, ובלבבו נשא תפילה להחלמת האח הקטן. כאשר בעזרת-השם, החלים האח — נתחזקה אמונתו הדתית של מאיר. ויהי לנס. מאיר'קה התחסן גם בגופו, כצנחן, וגם ברוחו — כאשר בתום שרותו בצבא החליט להשאר כחבר בבארות-יצחק. בירכנו בלבבנו על המפנה לטובה, ומאושרים היינו שרכש לו בטחון עצמי, שחסר לו בילדותו. בעת חברותו בבארות-יצחק — שימש כטראקטוריסט. באחרונה גם בישר לנו שמונה אחראי על משק-המכונות שבקבוצה. ידענו: אם יש נפש למכונה — מאיר'קה יידע לפענח סודותיה.

ואז הגיעו ימי הכוננות וימי המלחמה לשחרור ירושלים. מאיר שגור עם חבריו היו נכונים עם נשקם מול הר-המוריה.

מאיר
עם חבריו לנשק

קשה היה הקרב. כיבוש שינג'יראח, כיבוש „גבעת התחמושת“ החולשת על הדרך לירושלים. ומאיר שנור בין הלוחמים. יחידתו של מאיר לחמה בכל כחה, במלוא-עוזה, בכל נפשה. קשה היה הקרב אף לאמונים עלי-דם-ואש. ההסתערות על גבעת-התחמושת קשה היתה ביותר — כל הכלים ירקו אש, מעבר האוייב, מעבר יחידת צה"ל, שמאיר שנור בה. האש הקטלנית לא פסקה. ובאש תופת זו — נפגע מאיר שנור. נפגע בגבו. חבריו השכיבוהו על סלע-ההר והחלו לחבשו, אז הגיע החובש — וחבריו של מאיר המשיכו להתקדם עד למרום „גבעת-התחמושת“.

למחרת הובא מאיר לקבורה בהר-הרצל. מה עבר עליו מאז נפצע? מה אמר ומה ציזה לעשות? לאן הובא ואיפה השיב נשמתו לבוראו? אומר האב נתן שנור:

— הכאב צורב ודוקר בלב. לא נבוא לקטרג. עמוקה אמונתנו שהיתה זו מלחמת קיום וגאולה. לא נגיד חלילה: למה הוא ולא אחר. נרכיב ראשנו בדומיה ונקבל עלינו את הדין: ברוך דיין האמת. רק לסלוח לא נוכל לעצמנו: על אשר רחוקים היינו ממנו ברגעיו האחרונים. לא ליטוף, לא מבט אחרון, לא דמעה. על אשר לא זכינו לקיים בו מצוות חסד-שלאמת. על שרצינו עוד הרבה-הרבה דברים להגיד לו, ולא הספקנו.

מה עבר עליו מאז נפצע, לאן הועבר, היכן נפטר?

מאיר נפל. חבריו הקרובים אליו — היו נדהמים. ביטא זאת אחד מחבריו, טובי, שכתב שיר לזכרו של מאיר:

עטורי נצחון, שוב חזרו הם אלינו,
שבעי כיבושים, יגעי מלחמה.
מסיני, מירדן וגולן הם הגיעו,
ולבנו להם בשובם כה המה.
רק אתה שאהבנו, רק אתה לא הגעת,
ולבנו לך פה המתין עדי בוש.
בשערי ירושלים שפכת דמך —
כבשת העיר! שבר לב מי יחבוש?
אותך לעולם לא נוכל עוד לשכח,
חיוכך השובב, בלוריתך הפרועה,
תמיד יעלו הם לנגד עינינו,
בכל שנפנה, בכל עת ושעה.

האב השכול, נתן שנור — עיניו אינן דומעות. קולו אך נודם לרגעים, עיניו הכהות מתעמקות, חודרות בך — ומלאות כאב.

זכר עברו מאז גם ימי אבל השלושים, אומר האב השכול:

— תמו השלושים. והנס לא קרה. כל בוקר ניסינו לשפשף עינינו: אולי רק חלום בלהות חלמנו? אולי יכנס מאיר פתאום הביתה, ובחיוכו הביישני קמעה, יפטיר: רצייתי רק להפחידכם קצת. והנה — הכל תם. על סף התקוות הרבות שתלינו בו, ובצפיה ליהנות מאשרו — נתבשרנו כי דמו נדרש על מזבח האומה. אבר חי ותוסס נגדע מגופנו.

עננה היתה תלויה מעל ראשינו כל שעת שיחתנו עם האב, דמעה שלא ירדה. כאב שעדיין לא מיצו את ביטויו. יצאנו מן השיחה — ולבבנו כבד. בחוצות עמדה המדינה השמחה בנצחונה, בכיבושיה, בהרחבת גבולותיה, בירושלים-של-זהב על כתרה. בראשנו הדהדה עדיין אמרת מרן הרב קוק, זצ"ל, „והרשעה נכנעת — והצדק מתעלה — ולב האומה מתחיל לדפוק בעוז חיי ירושלים“. ראש הסלע נכבש ונגאל — אך מה רבים הקברים במורד.